

TRADITION AND MINHAGIM

Part 2: Behind the Minhag: Pinky Pointing, Three Rules of Lecha Dodi, 9 Days' Travel Ban, and More!

~ Pinky Pointing ~

1. פסקי תשובות אורח חיים סימן קלד אות ז

ויש נוהגין להצביע באצבע הזרת לעבר הס"ת כשאומרים וזאת התורה ולנשקה, ומקורו קדמון, ויש הנוהגים לאחוזו בציציות הטלית ולהראות נגד הס"ת ולנשק הציציות, וכל אחד יחזיק במנהגו הטוב.

There are those who have the custom to raise their pinky finger towards the Torah as they say "And this is the Torah..." and kiss it. The source for [this custom] is long-standing. In addition, there are those who have the custom to grasp their Tzitzis and to raise it opposite the Torah and to then kiss the Tzitzis. And everyone should continue in their nice customs.

2. מעם לועז כי תבא כז: כו, דיני הגבהת התורה, נדפס בשנת תש"ל

פסוקים כגון עץ חיים היא וגו' דרכיה דרכי נועם והכל לפי מנהג המקום. ונהגו להצביע באצבע הזרת לעבר הכתב ולנשקה.

They had the custom to point with their pinky-finger towards the writing [of the Torah] and to kiss [their pinky].

3. ילקוט יוסף סימן קלה סעיף יט

נוהגים בעת הוצאת הספר תורה להראות באצבע כנגד הספר תורה ולנשק אצבעות היד. ואם לובש טלית גדול יראה בידו כלפי הספר תורה וינשק הציציות. (ט)

4. משיב דבר מערכת ס סעיף כג

ספר תורה. סמך למה שנהגו לראות באצבע לס"ת בשעת הקמת ס"ת, הוא מדאמרינן במ"ר, ע"פ ודגלו עלי אהבה, כל מי שמראה איקונין של מלך באצבע, נהרג, ותנוקות הולכים לבית הספר ומורין האזכרה באצבע, ואומר הקב"ה, ודגלו עלי אהבה, אל תקרי ודגלו אלא וגודלו. ונראה דלזה סמכו להראות, כן כתב הרב דברי מרדכי ז"ל, סימן ט'. ועמ"ש בספר רוח חיים, ביו"ד, סימן דפ"ה, בס"ד: ורובא דעלמא נהגו לאחוזו בציציות שבטליתו ולנשק נגד הס"ת, וכנראה נהגו כן, בשביל שלא להראות באצבע ריקם כלפי הס"ת. ולפי המדרש הנ"ל, אין חששא כלל. ואולי נהגו כן ע"ד שנהגו בברכת הלכנה, לפי האחד מן הטעמים, שהוא משום וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. ובעת הקריאה בס"ת, דבר בעתו להעלות בזכרונו את כל מצות ה', הכתובים בספר הזה. שם.

5. קובץ בית אהרן וישראל שנה יא גליון סו, עמ צז

השר שלום במעלזא סיפר שכשמהר"ש אלקבץ חיבר את פיוטו לכה דודי, ביקש והתנה כמה דברים בדבר הפזמון: א] לעמוד על הרגליים כל עת השירה. ב] לא לשוחח. ג] לנגן. ועוד י"א בשמו שאילו מהר"ש אלקבץ היה יודע שהיו יושבין בפיוט שלו לא היה מתקנו!

6. שבת דף קיט.

רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא, אָמר: "בואו ונצא לקראת שבת המלכה". רבי ינאי לביש מאני מעלו (שבת) [ומיפסי], וְאָמר: "בואי כלה, בואי כלה".

Rebbe Chanina would wrap himself in his garment and stand at nightfall on Shabbat eve, and say: Come and we will go out to greet Shabbat the queen. Rabbi Yannai put on his garment on Shabbat eve and said: Enter, O bride. Enter, O bride.

7. משנה ברורה או"ח ס' רסב סק"י

כיוצא וכו' - בקצת מקומות נוהגין לצאת מבהכ"נ לעזרה ואומרים בואו ונצא וכו' [כנה"ג] ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו' ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול

In some places they have the custom to exit the Synagogue to the courtyard and say, "come O Bride." We have the custom to turn our faces westward when we say "Come in peace." And we have the custom to stand at that moment and present ourselves as if we are receiving an important person.

8. כף החיים או"ח סי' רסב סק"לב

ש. כיוצא לקראת המלך וכו' וכתב בשער הכווי דף ס"ד ע"ג וז"ל סדר קב"ש הוא שתצא לשדה ותאמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא ... ותעמוד מעומד במקום אחד בשדה ואם יהיה ע"ג הר א' גבוה הוא יותר טוב ... ותחזור פניך כנגד רוח מערב ששם החמה שוקעת ובעת שקיעתה ממש אז תסגור עיניך ... ותכיון באימה וביראה כעומד לפני המלך לקבל תוספי קדושת שבת ...

9. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן מה

ובדבר הפיכת הפנים בשעת אמירת בואי בשלום הנה ברובא דרובא בתי כנסיות שהיו במדינותינו היה הפתח במערב ולא היה סתירה למעשה ולכן יש שאמרו שהכוונה היתה למערב משום שהשכינה במערב ... והטעם בשביל האבלים אינו כלום, ואם נמצא שהפתח אינו בצד מערב מסתבר לע"ד להפוך למערב, ואיך שעושים כיון שהכוונה לכבוד השבת קדש הוא טוב אף שלע"ד אין ענין פתח שום טעם אם לא מטעם דנראה כמתכוונים לצאת. משה פיינשטיין.

Regarding turning around when we say, "Come in peace", there are many Shuls in our country whose entrances are in the West and then there is no contradiction [when turning westward]. Therefore, there are those who suggest the purpose in turning west is because the Shechina dwells in the West ... and the reason [suggested for turning towards the entrance] that it's to welcome the mourners isn't compelling. Thus, if the entrance isn't in the West, it seems to me that one should still turn towards the West. And since the entire purpose is the honor the holy Shabbos, whatever people do is good, though I believe there's no concept in turning towards the entrance, unless one wants to appear as if he is exiting.

10. כף החיים או"ח סי' רסא סק"כ

ובאמירת באי כלה הא' יטה עצמו לצד ימין מפני שהוא כנגד החכמה שהוא לצד ימין. ובב' לצד שמאל. ובג' כנגד פניו ואח"כ אומר מזמור שיר ליום השבת. והוא להעלות עולם הבריאה אל האצילות.

11. זכרו תורת משה הלכת שבת סימן א

וידמה במחשבתו שהמלך בא אצלו בביתו וכל שכן שבת קודש שבא לו חלק מנשמה קדושה, ונר ה' נשמת אדם, ואשרי למי שמבין למה אומרים "באי כלה" בודאי יראה ורעד יבוא בו לכבדו יותר מאילו בא אליו מלך בשר ודם

One should imagine in his mind that the king is coming to his house, and all the more so the holy Shabbos ... and happy is he who understands that which we say "come O Bride" for he will certainly experience awe and wonder more so than were he to greet a king of mere flesh and blood.

12. קובץ בית אהרן וישראל שנה יב גליון ע

ודבר חידוש מצאנו בספר יפה ללב²³ וז"ל ועל כי ענין שבת הוא השראת השכינה עלינו לקבל שבת בשמחה וכו' וכל זה מפני שכל ענין שבת הוא קיבול פני השכינה ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכו' וזה טעם נוסף ליי"א שלא לעשות נישואין סמוך לערב שבת.

13. קובץ בית אהרן וישראל שנה יב גליון ע הערה 88

כאלו שנשכאים ע"י הנגונים שמנגנים, באים מעצמם לאותן המנגנים אף כי המה בסבכי היערה וכו', ומפני כל הנ"ל מנגנים לכה דודי' כמובא שצריכין לנגן לכה דודי לשבת קדש כי זהו לעורר לבכינו ולצייר במחשבותנו ובלבנו ענין אהבת יתברך ולהמשיך לאהבתו יתברך עכ"ל.

14. דרכי חיים ושלום

(כנדפס בסידורים) וכו'. בחרוז לא תבושי התחילו ניגון אחר של שמחה. באמירת ימין ושמאל (וגם בסוף שנותיו שהי' יושב באמירת לכה דודי. עמד מכסאו בחרוז ימין ושמאל עד אחר ברכו) הי' עומד באש לוהט עשה איזה ריקודין לקראת כלה לכבוד שבת מלכתא וכן באמירת בואי

~ Nine Days' Travel Ban ~

15. שלחן ערוך אורח חיים סימן תקנא:א

משנכנס אב ממעטין בשמחה ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי עכו"ם לישתמיט מיניה דריע מזליה

When one enters the month of Av, we reduce in joy. If one has a legal dispute with a non-Jew, one should delay from (adjuring) it because there is bad mazel.

16. שלחן ערוך או"ח סימן תקנד:כא

יש מי שאומר שלא ילך ויטייל בשוק כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול

There is one who says not to go and leisurely walk in the market (on Tisha B'av) in order not to come to laughter, irreverence, and mockery.

17. רמ"א או"ח סימן תקנג:ב

וכן לא יטייל ערב תשעה באב

18. שלחן ערוך או"ח סימן תקנא:יח

צריך לזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט (ולא יכו התלמידים בימים ההם :

It is necessary to be careful from the 17th of Tammuz until the 9th of Av not to go out alone from the 4th to 9th hour (of the day) because the demon Meriri rules and do no hit students on these days.

19. תשובות והנהגות ח"ב סימן רסג

נמנעים אלא בתשעת הימים, ולדעתי מותר להתרחץ בים, אבל לא לשוט עמוק עד קרוב לקומת איש שהימים האלו ר"ל הם מסוגלים לסכנה ח"ו, וכ"מ במקור חיים הנדפס מחדש שחושש לכך, ובכל השנה לא חיישינן לסכנה רחוקה, אבל בימים אלו ראוי למנוע וכמבואר בש"ע ס"ס תקנ"א.

20. הליכות שלמה ח"ב פרק יד סעיף כד

כד. ראוי להמנע מטיסה בממום בתשעת הימים במדת האפשר לג' 74.

דבר הלכה

לג. ואע"פ שזמננו נסיעות אלו הם מעשים שצנל יום, מ"מ הואיל והוא סוג סכנה כזו שאנו מצרכין עליה צרכת הגומל⁷⁵, הרי מחשיבין הדבר לספק סכנה גמורה ח"ו, ואין לאדם להכניס עצמו צספק סכנה צימים אלו⁷⁶.

סכנה, עיי"ש בדבריו הנפלאים. 75. ראה הליכות שלמה תפלה פכ"ג ס"ה. 76. שם. ומ"מ לתלמידים מחו"ל שלא יכלו לאחר את נסיעתם לביתם עד אחר ת"ב הקל לטוס גם בתשעת הימים, ולא הצריכם לנסוע לפני ר"ח, מפני ביטול סדרי לימודם בישיבה, והוסיף שזכות התורה תגן עליהם.